

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์แต่ละคนมีประสบการณ์ชีวิตซึ่งแตกต่างกันออกไป นับตั้งแต่ถือกำเนิดจนย่างเข้าสู่วัยต่าง ๆ ชีวิตประวัติซึ่งเป็นงานเขียนที่เสนอประวัติของบุคคล ประสบการณ์ความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน จึงเป็นงานเขียนที่น่าสนใจ ทั้งก่อประโยชน์แก่ผู้อ่านใน ๓ ประการสำคัญคือ

ประการแรก นอกจากผู้อ่านได้ทราบถึงประวัติของบุคคลอื่น อันเป็นการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นตามปกติวิสัยแล้ว ยังได้แนวทางในการดำเนินชีวิตของเจ้าของชีวประวัติคิดว่าได้ประพาศิตนเช่นไร จึงประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและหน้าที่การงาน เจ้าของชีวประวัติมีประสบการณ์อะไรบ้าง ตลอดจนได้เผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคและได้แก้ไขให้ลุล่วงไปได้ด้วยวิธีใด เพื่อที่ผู้อ่านจะยึดถือแนวทางนั้น ๆ ไว้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต หรือยึดถือไว้เป็นข้อระวังตนไม่ให้ผิดพลาดเหมือนเจ้าของชีวประวัติ เมื่อประสบภาวะการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

ประการถัดมา เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการเขียนชีวประวัติที่ดี คือการกล่าวถึงประวัติของบุคคลตั้งแต่ถือกำเนิดจนสิ้นชีวิต ในแง่ต่าง ๆ ของนิสัย อัตลักษณ์ และปรัชญาชีวิต (Gates 1979: 101) จึงทำให้หนังสือประวัติบุคคลสื่อถึงบุคคลได้หลายด้าน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจบุคคลอื่นมากขึ้น ในทำนองเดียวกับที่รู้จักและเข้าใจตนเองเพิ่มขึ้นจากการเปรียบเทียบถึงสภาพทางอารมณ์ แรงจูงใจ ความต้องการ ปัญหา ฯลฯ ของตนเองกับเจ้าของชีวประวัติ ซึ่งสภาพต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องประสบในชีวิตทั้งสิ้น

ประการสุดท้าย คือประโยชน์ในทันทีขอสรุปเพิ่มเติมแก่นักวิชาการหรือผู้สนใจใคร่รู้ถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ บรอดัส (Broadus 1973 : 158-160) ได้สันนิษฐานว่า มนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดภาวะต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ประวัติของบุคคลจึงช่วยให้ทราบถึงสาเหตุที่เจ้าของชีวประวัติได้กระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ซึ่งมีผลกระทบตอมหาชน ดังนั้น นักวิจัยที่ชำนาญการหลายท่านจึงถือเอาประวัติของบุคคลเป็นจุดเริ่มในการค้นคว้าวิจัย เพราะทำให้เข้าใจถึงผลงานแนวความคิด ตลอดจนการวินิจฉัยของเจ้าของชีวประวัติได้ดียิ่งขึ้น เช่นจากการศึกษาประวัติของบุคคลที่มีอำนาจทางการเมือง จะช่วยให้เข้าใจถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองในสมัยนั้น หรือในประเทศนั้นได้ดียิ่งขึ้น หรือจากการศึกษาประวัติของนักปรัชญาคนสำคัญ จะช่วยให้เข้าใจถึงความหมายทางปรัชญาที่นักปรัชญาผู้นั้นค้นคิดขึ้นมา เป็นต้น

นอกจากนี้ การเขียนชีวประวัติที่ดีจะเสนอเนื้อหาตามแบบที่เซอร์ ซิดนีย์ ลี (Sir Sydney Lee) บรรณาธิการหนังสือดิกชันนารี ออฟ เนชันแนล ไบโกราฟี (Dictionary of National Biography) ได้กล่าวไว้ว่า "...ไม่ควรมีแต่เพียงการเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และความสำเร็ในชีวิตของบุคคลเท่านั้น แต่ควรมีเกร็ดประวัติของบุคคล คือการเล่าถึงสภาพต่าง ๆ ในสมัยที่เจ้าของชีวประวัติดำรงชีวิตอยู่ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เจ้าของชีวประวัติเข้าไปเกี่ยวข้องกับแทรกอยู่ในเนื้อหาด้วย"

(MacDonald, in Higgens, ed. 1980 : 102) ดังนั้น เกร็ดประวัติของบุคคลดังกล่าวจึงเป็นแหล่งค้นคว้าของนักวิชาการถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพต่าง ๆ ในสมัยนั้น และเหตุการณ์ในอดีตได้อีกทางหนึ่ง

ในประเทศไทยในแต่ละปีมีการผลิตหนังสือชีวประวัติเป็นจำนวนค่อนข้างมาก เห็นได้จากสถิติการผลิตในปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ หนังสือหมวดประวัติศาสตร์และชีวประวัติมีจำนวนการผลิต ๑๗๗ ชื่อเรื่อง (Unesco 1981 : VIII-49) เมื่อเทียบกับสถิติการผลิตในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ ซึ่งมีจำนวนการผลิต ๗๖ ชื่อเรื่อง (Unesco

1976 : 832) เห็นได้ว่าเพิ่มขึ้นถึง ๑๐๑ ชื่อเรื่องในช่วงเวลา ๒ ปี และจากการวิจัยในเรื่องนี้ พบว่ามีหนังสือชีวประวัติที่พิมพ์จำหน่ายในช่วงปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ - ปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ เฉพาะที่มีตัว เล่มบนชั้น เบ็ดในหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย ๕ แห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร เท่านั้น ยังมีจำนวนถึง ๓๓๖ ชื่อเรื่อง โดยไม่รวมถึงหนังสือชีวประวัติที่พิมพ์แจกในโอกาสต่าง ๆ หรือที่มีในห้องสมุดอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือขอบเขตในการวิจัยเรื่องนี้ ตลอดจนไม่รวมถึงหนังสือที่เกี่ยวกับประวัติบุคคลประเภทอื่น คือรวมชีวประวัติ (collective biography) และอักษรานุกรมชีวประวัติ (biographical dictionary)

เนื่องจากการผลิตเป็นจำนวนมากดังกล่าว มีผลให้การจัดทำและการจัดพิมพ์หนังสือชีวประวัติในประเทศไทยมีรูปแบบและคุณภาพที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงจัดทำเกณฑ์ขึ้น เพื่อประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ในช่วงปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ ถึงปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ เพื่อหาระดับคุณภาพโดยเฉลี่ยที่แตกต่างกัน ตลอดจนขอבקพร่องในการจัดทำและจัดพิมพ์ คาดว่าผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้จัดทำให้ทราบถึงข้อบกพร่องในการผลิตหนังสือชีวประวัติ เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดพิมพ์ครั้งต่อไป และช่วยให้บรรณารักษ์ นักวิชาการและผู้อ่านได้มีแนวทางในการเลือกหนังสือชีวประวัติที่มีคุณภาพดี เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการใช้หนังสือชีวประวัติอย่างเต็มที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติโดยตรง ยังไม่มีผู้ใดจัดทำขึ้น คงมีแต่งานวิจัยที่นับเนื่อง เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาแยกออกเป็น ๒ ลักษณะ คืองานวิจัยที่เป็นการประเมินคุณค่าสิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ

งานวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย

๑. งานวิจัยที่เป็นการประเมินคุณค่าสิ่งพิมพ์ มี ๔ เรื่องเรียงตามลำดับปีพุทธศักราชที่จัดพิมพ์ดังต่อไปนี้คือ ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๘ มารศรี ศิวรักษ์ (๒๕๐๘ : ๒๑๓ หน้า) ได้ประเมินคุณค่าวารสารภาษาไทยที่ใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจการใช้วารสารภาษาไทยของนักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ และประเมินคุณค่าวารสารดังกล่าวจากการออกแบบสอบถามแก่นักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ และบรรณารักษกรวารสารภาษาไทยทางสังคมศาสตร์ ผลจากการวิจัยปรากฏว่านักวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ประสบปัญหาในการใช้วารสาร เนื่องจากข้อมูลไม่ทันสมัย เชื่อถือไม่ได้ บทความไม่ดีพอ และมีบทความหลายแขนงวิชาในฉบับเดียวกัน วารสารเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่มีกรรมกรช่วยกันทำให้นักวิจัยต้องเสียเวลาในการค้นมาก

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ ศิริพร สุวรรณะ (๒๕๒๑ : ๔๐๑ หน้า) ได้วิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณภาพของหนังสืออ้างอิงที่พิมพ์ในประเทศไทยตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ ถึงปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ หนังสืออ้างอิงที่นำมาวิจัยมี ๗ ประเภทคือ พจนานุกรม บรรณานุกรม สารานุกรม วรรณคดีและสาระสังเขป อักษรานุกรม-ภูมิศาสตร์ อักษรานุกรมชีวประวัติ และหนังสือรายปี โดยตั้งเกณฑ์ประเมินคุณค่าใน ๑๐ ประการคือ ผู้จัดทำ ผู้พิมพ์ วัตถุประสงค์ ปีที่พิมพ์ เนื้อเรื่อง ความน่าเชื่อถือ การจัดเรียงลำดับเรื่อง เครื่องช่วยค้นเรื่อง รูปเล่มและการพิมพ์ ลักษณะเฉพาะของหนังสือ และลักษณะพิเศษของหนังสือ โดยมีข้อย่อย ๕ ข้อในแต่ละประการรวมทั้งหมด ๕๐ ข้อย่อย และให้คะแนน ๑ คะแนนในแต่ละข้อย่อย รวมคะแนนเต็ม ๕๐ คะแนน จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และร้อยละ ซึ่งผลการวิจัยปรากฏว่าหนังสืออ้างอิงที่นำมาประเมินคุณค่าเหล่านี้มีคุณภาพดีพอสมควร แต่ไม่สูงนัก ส่วนใหญ่มีคุณภาพระหว่างร้อยละ ๖๕-๖๗ และคุณภาพโดยเฉลี่ยของหนังสืออ้างอิงแต่ละประเภทเทียบเป็นอัตราร้อยละ ปรากฏว่าหนังสืออักษรานุกรมชีวประวัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือร้อยละ ๗๗.๐๐ รองลงมาคือ หนังสือรายปี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ ๗๕.๓๒ และหนังสือ

อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือร้อยละ ๒๒.๒๐ ข้อบทพร้อมส่วนใหญ่ของหนังสืออ้างอิงที่จัดพิมพ์ในประเทศไทยคือ การพิมพ์ตัวสะกดผิด การเย็บเล่มไม่แข็งแรงทนทาน ภาพประกอบไม่สวยงาม และขาดเครื่องช่วยค้น หนังสืออ้างอิงที่มีปริมาณการผลิตสูง คือพจนานุกรม มีปริมาณการผลิตเฉลี่ยร้อยละ ๕๒.๖๔ ของหนังสืออ้างอิงที่นำมาใช้ในการประเมินคุณค่า

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ พรทิพย์ อาณาประโยชน์ (๒๕๒๓ : ๒๔๕ หน้า) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณภาพของวารสารไทยทางการแพทย์ที่ยังคงจัดทำอยู่จนถึงปีทำการวิจัย และแยกวารสารดังกล่าวออกเป็น ๒ ประเภทคือ ประเภท ก. สำหรับผู้อยู่ในวงการแพทย์ และประเภท ข. สำหรับผู้อ่านทั่วไป จากนั้นสร้างเกณฑ์มาตรฐานขึ้นมา ๒ ชุด เพื่อประเมินคุณค่าวารสารแต่ละประเภท โดยประเมินคุณค่าวารสารประเภท ก. ในส่วนต่าง ๆ ของวารสาร ๑๓ ลักษณะ ได้แก่ ปกและหน้ารองจากปก สารบัญ หน้าแรกของแต่ละบทความ ลักษณะโครงสร้างของบทความวิจัย หน้าในของวารสาร ภาพประกอบ ตารางกราฟ และแผนภูมิ วิธีการอ้างอิง เอกสารในเนื้อเรื่อง ครรชนีย์ท้ายเล่ม การทำรายชื่อเอกสารอ้างอิง หลักเกณฑ์และคำแนะนำในการเขียนบทความลงวารสาร หรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับรูปแบบเงื่อนไขในการรับบทความให้ลงพิมพ์ ความถูกต้อง เชื่อถือได้ วิธีการเขียนและรูปแบบของการเขียน และรูปเล่มและการพิมพ์ ส่วนการประเมินคุณค่าวารสารประเภท ข. ประเมินคุณค่า เฉพาะในส่วนต่าง ๆ ของวารสาร ๕ ลักษณะ ได้แก่ ปกและหน้ารองจากปก สารบัญ หน้าแรกของแต่ละบทความ หน้าในของวารสาร ภาพประกอบ ตารางกราฟและแผนภูมิ ครรชนีย์ท้ายเล่ม เนื้อหาภายในเล่ม ผู้จัดทำ และรูปเล่มและการพิมพ์ โดยมีข้อ้อยอยู่ในแต่ละลักษณะไม่เท่ากันและให้คะแนนข้อ้อยละ ๑ คะแนน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาอัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏว่า วารสารไทยทางการแพทย์ส่วนใหญ่จัดทำโดยหน่วยราชการ และมีวารสารทางสาขาการแพทย์ทั่วไปและสาธารณสุขมากที่สุด วารสารส่วนใหญ่

มีคุณภาพโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดี ข้อบกพร่องของการจัดทำวารสารส่วนใหญ่ คือไม่ได้จัดทำกรรณขึ้นช่วยกัน มีปริมาณวารสารทางการแพทย์ เฉพาะสาขาวิชาไม่มากนัก และขาดการให้ เลขสากลประจำวารสาร

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา (๒๕๒๔ : ๑๘๖ หน้า) ได้ทำการวิจัยเพื่อสำรวจปริมาณและประเมินคุณค่าประชากรตัวอย่างของหนังสือภาษาอังกฤษด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่เกี่ยวกับประเทศไทยที่มีอยู่ในหอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสร้างเกณฑ์ประเมินคุณค่าหนังสือใน ๔ ประการ คือผู้จัดทำ สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ เนื้อหา ความน่าเชื่อถือ การจัดลำดับเรื่อง เครื่องช่วยค้นเรื่อง และรูปเล่มและการจัดพิมพ์ โดยสร้างจากเอกสารและจากการออกแบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิทางสาขาวิชานี้ ผลการวิจัยพบว่า หนังสือสังคมศาสตร์ร้อยละ ๓๓.๘๘ และหนังสือมนุษยศาสตร์ร้อยละ ๓๒.๘๓ อยู่ในเกณฑ์ดี หนังสือสังคมศาสตร์มีความน่าเชื่อถืออยู่ในเกณฑ์ดีกว่าหนังสือมนุษยศาสตร์ กล่าวโดยสรุปหนังสือทั้ง ๒ สาขาวิชา มีคุณภาพดีในทุกประการ ยกเว้นด้านปีที่พิมพ์ ซึ่งมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีนัก

๒. งานวิจัยที่เกี่ยวกับชีวประวัติ มีจำนวน ๑๐ เรื่อง มีงานวิจัยถึง ๗ เรื่องที่มีลักษณะการวิจัยในแนวเดียวกัน คือค้นคว้าถึงประวัติชีวิตและผลงานวรรณกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบถึงประวัติชีวิตและผลงานวรรณกรรมของเจ้าของชีวประวัติ ตลอดจนวิเคราะห์และประเมินคุณค่าผลงานวรรณกรรมดังกล่าว ดังในปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ เฉลียว พันธุลีดา (๒๕๑๖ : ๓๗๘ หน้า) ได้วิจัยชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของหลวงวิจิตรวาทการ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๗ สุธิรา สุขนิยม (๒๕๑๗ : ๘๐๑ หน้า) ได้วิจัยเรื่องมาลัย ชูพินิจและผลงานวรรณกรรมเชิงสร้างสรรค์ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๘ กุศล นาคะชาติ (๒๕๑๘ : ๒๘๓ หน้า) ทำงานวิจัยเรื่องชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของสกล คุรุมะโรหิต ปีพุทธศักราช ๒๕๒๐ ผ่องพรรณ ลวานานท์ (๒๕๒๐ : ๒๑๖ หน้า) และศรีวิภา จรุงญโรจน์ ณ อยุธยา (๒๕๒๐ : ๘๑๑ หน้า) ทำการวิจัยเรื่องชีวประวัติและวิเคราะห์

วรรณกรรมเรื่องสำคัญ ๆ ของ "ยาขอบ" (โชติ แพร่พันธุ์) และเรื่องชีวประวัติ และผลงานวรรณกรรมของสันต์ ท.โกมลบุตรตามลำดับ ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๒ ฐานันท์ แจ่มจันทร์ (๒๕๒๒ : ๑๕๑ หน้า) ได้ทำการวิจัยเรื่องชีวประวัติและผลงาน วรรณกรรมของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ และสุวิมล ชนะผลเลิศ (๒๕๒๒ : ๓๑๒ หน้า) ทำการวิจัยเรื่องชีวประวัติและผลงานของประยูร จรรย์ยาวงค์

ลักษณะของงานวิจัยรูปแบบอื่น คืองานวิจัยเกี่ยวกับประวัติการเขียนหนังสือ ชีวประวัติของไทย และมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมประวัติของปัจเจกชน คืองานวิจัย ของลักษณะหญิง รัตสาร (๒๕๑๕ : ๓๔๗ หน้า) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ ศึกษาความเป็นมาของงานเขียนเชิงชีวประวัติของไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ระหว่าง ปีพุทธศักราช ๒๓๒๕ ถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ในแง่ของประวัติ และรูปแบบที่ใช้ใน การเขียนชีวประวัติ นอกจากนี้ยังติดตามแหล่งค้นคว้าประวัติของบุคคลซึ่งอยู่กระจัด กระจายในหนังสือประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาเรียบเรียง เป็นประวัติของบุคคลและผลงาน โดยสังเขป พร้อมทั้งรายการทางบรรณานุกรมแหล่งค้นคว้าประวัติของบุคคลนั้น ผลจากการวิจัยพบว่า งานเขียนชีวประวัติของไทยส่วนใหญ่ เป็นแค่เพียงการเขียนถึง ประวัติดั้งเดิมและผลงานสำคัญโดยย่อ เพื่อจัดพิมพ์ในโอกาสที่เป็นงานทำบุญอายุหรืองาน ศพ และในช่วงทำการวิจัยนั้น เริ่มมีการเขียนในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์เพิ่มขึ้น แต่ยังไม่อาจกล่าวได้ว่า เป็นรูปแบบการเขียนที่สมบูรณ์ทางด้านนี้ งานวิจัยเรื่องนี้รวบรวม ประวัติของบุคคลได้ ๒๔๔ คน ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ บุคคลผู้ปรากฏ หลักฐานประวัติชีวิตและผลงาน จำนวน ๑๕๒ คน โดยแบ่งออกเป็นผู้มีอาชีพข้าราชการ ๑๓๐ คน และผู้มีอาชีพอื่น ๆ ๒๒ คน อีกประเภทหนึ่งคือ บุคคลผู้มีหลักฐานเฉพาะชื่อ และผลงาน แต่ไม่ปรากฏประวัติชีวิต ๙๒ คน

ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ สุนีย์ คาราศิลป์ (๒๕๒๑ : ๓๓๒ หน้า) ได้ทำการ วิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมประวัติของบุคคล และจำแนกผลงานจากเนื้อหาที่ ปรากฏในหนังสืออนุสรณ์งานศพที่พิมพ์แจกระหว่างปีพุทธศักราช ๒๕๑๖ ถึงปีพุทธศักราช

๒๕๒๐ การจำแนกผลงานนี้แบ่งออกเป็น ๓ หัวเรื่องคือ วรรณกรรม ศิลปกรรมและ
 ประติมากรรม ดำเนินการวิจัยโดยการสำรวจหนังสืออนุสรณ์งานศพจากแหล่งข้อมูล
 ต่าง ๆ แล้วบันทึกรายละเอียดลงในแบบสำรวจที่สร้างขึ้น จากนั้นวิเคราะห์ความถี่
 ของบทความโดยแบ่งออกเป็น ๓ หัวเรื่องดังกล่าว แล้วหาอัตราร้อยละ ผลการวิจัย
 ปรากฏว่ารวบรวมประวัติของบุคคลได้ ๑๗๕ คน รวบรวมบทความในหัวเรื่องวรรณกรรม
 ได้ ๕๓๕ ชื่อเรื่อง ซึ่งมีผลงานในหมวดสังคมศาสตร์มากที่สุด คือร้อยละ ๒๓.๕๖ บทความ
 ในหัวเรื่องศิลปกรรมได้ ๑๐๓ ชื่อเรื่อง ซึ่งมีผลงานในหมวดสถาปัตยกรรมมากที่สุดคือ
 ร้อยละ ๔๕.๕๐ และมีบทความในหัวเรื่องประติมากรรมได้ ๑๐ ชื่อเรื่อง ซึ่งมี
 ผลงานในหมวดวิทยาศาสตร์มากที่สุดคือร้อยละ ๕๐.๐๐ แหล่งข้อมูลที่เก็บข้อมูลได้มาก
 ที่สุดคือ หอสมุดหนังสืออนุสรณ์งานศพวัดบวรนิเวศวิหาร

งานวิจัยอีกรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ คือการวิเคราะห์เนื้อหาของ
 หนังสืออัตประวัติ ซึ่ง จินตนา เอกกตคชาจित (๒๕๒๔ : ๒๐๒ หน้า) ได้วิเคราะห์
 เนื้อหาของหนังสือชุด พันความหลัง อันเป็นอัตประวัติของพระยาอนุมานราชธน
 (ยง เสฐียรโกเศศ) ดำเนินการวิจัยโดยแยกเนื้อหาในหนังสือออกตามหัวเรื่อง
 ในการทำบัตรรายการ แล้วสำรวจความถี่ในการกล่าวถึงเนื้อหาในหัวเรื่องนั้น ๆ
 ผลจากการวิจัยพบว่าเนื้อหาในสาขาวิชาสังคมศาสตร์มากที่สุด คือร้อยละ ๕๗.๖๔
 รองลงมาคือเนื้อหาในสาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีร้อยละ ๓๒.๑๔ และมีเนื้อหาในสาขา
 วิชาวิทยาศาสตร์น้อยที่สุด คือร้อยละ ๑๐.๒๒

งานวิจัยในต่างประเทศ

๑. งานวิจัยที่เป็นการประเมินคุณค่าสิ่งพิมพ์ มีงานวิจัยเป็นจำนวนมาก
 แต่มีจุดประสงค์ ตลอดจนวิธีดำเนินการวิจัยไม่สอดคล้อง และไม่เอื้อประโยชน์แก่การ
 วิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงควรวางแผนในการกล่าวถึง ยังคงมีแต่เฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ
 ชีวประวัตินั้น

๒. งานวิจัยที่เกี่ยวกับชีวประวัติ แยกออกได้ ๓ ลักษณะคือ งานวิจัยเพื่อศึกษาประวัติปัจเจกบุคคล งานวิจัยที่ศึกษาลงานแล้ววิเคราะห์ต่อเนื่องถึงประวัติของเจ้าของผลงาน และงานวิจัยถึงรูปแบบของการเขียนหนังสือชีวประวัติ

ก. งานวิจัยเพื่อศึกษาประวัติปัจเจกบุคคล เป็นการวิจัยถึงประวัติของบุคคลนั้น พร้อมทั้งผลงานสำคัญของเจ้าของชีวประวัติ เช่น จุก เบอร์ตัน ซามอน (Jud Burton Samon) (Samon 1980: 4199-A) ทำการวิจัยประวัติของ เจมส์ วอร์เรน นีย์ (James Warren Nye) นักการเมืองชาวอเมริกันคนสำคัญคนหนึ่ง และได้ทำการอันเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ แต่มีผู้ที่ตระหนักถึงข้อนี้เป็นจำนวนน้อย ทำให้เจ้าของชีวประวัติมีสมญานามว่า "พาลสตาฟิโนศตวรรษที่ ๑๙" หรืองานวิจัยของโจนาธาน แดเนียล ซาร์นา (Jonathan Daniel Sarna) (Sarna 1980: 4199-A) ที่วิจัยถึงประวัติของมอร์กีกาย เอ็ม โนอาห์ (Mordecai M. Noah) นักการเมืองชาวอเมริกันที่นิยมความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และเป็นผู้นำชุมชนชาวอเมริกันเชื้อสายยิว เป็นต้น

ข. งานวิจัยที่ศึกษาลงานแล้ววิเคราะห์ต่อเนื่องถึงประวัติของเจ้าของผลงาน เป็นการวิจัยเพื่อหาความเกี่ยวเนื่องระหว่างประวัติของนักประพันธ์กับผลงานทางวรรณกรรมที่เขียนขึ้น เช่น แอริคา เอ็มมา คลือเซนเนอร์ (Erika Emma Klüsener) (Klüsener 1980: 4068-A) ได้วิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงอุปนิสัย ตลอดจนทัศนคติของเอลเซ ลัสเกอร์ (Else Lasker) โดยศึกษาจากผลงานวรรณกรรมของเจ้าของชีวประวัติ หรืองานวิจัยของจอห์น เฮนรี สเตป (John Henry Stape) (Stape 1980: 4612-A) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาว่าประวัติและประสบการณ์ของนักประพันธ์หนึ่ง คือ อี เอ็ม ฟอรัสเตอร์ (E.M. Forster) มีผลสะท้อนให้เห็นในงานวรรณกรรมเรื่อง โฮวาร์ดส์ เอ็นด์ส (Howards Ends) อย่างไร และมากน้อยเพียงใด เป็นต้น

ค. งานวิจัยถึงรูปแบบของการเขียนหนังสือชีวประวัติ เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาค้นรูปแบบในการเขียนชีวประวัติ ซึ่งเป็นงานวิจัยของเคนนิส เวบบ์ เพทรี

(Dennis Wayne Petrie) (Petrie 1980: 5058-A) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการเขียนชีวประวัติแบบสมัยใหม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า การเขียนชีวประวัติมีรูปแบบการเขียนที่นิยมใช้กันมาก ๓ รูปแบบคือ แบบแรกมีลักษณะการเขียนออกมาในรูปของการบันทึกเหตุการณ์ กล่าวคือ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นข้อมูล เสนอข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และมีเชิงอรรถอ้างอิงที่มาของข้อมูล เป็นจำนวนมาก แบบที่สองมีลักษณะการเขียนทำนองนวนิยายอิงชีวประวัติ กล่าวคือ เน้นด้านศิลปการเขียนมาก จนไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงของเหตุการณ์มากนัก และแบบที่สาม มีลักษณะการเขียนที่มีความสมดุลระหว่างการเสนอข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ และการใช้ศิลปการเขียนเข้าช่วย ซึ่งเป็นรูปแบบการเขียนที่ดีที่สุด กล่าวคือ นอกจากจะเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ไปพร้อมกับประวัติของบุคคลแล้ว ยังวิเคราะห์ถึงชีวิตและผลงานของเจ้าของชีวประวัติด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติของคนไทยที่พิมพ์จำหน่ายระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ - ปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ ในด้านเนื้อหาและการจัดพิมพ์
๒. เพื่อเสนอแนะลักษณะของหนังสือชีวประวัติที่ดี
๓. เพื่อจัดทำบรรณนิทัศน์หนังสือชีวประวัติของคนไทยในช่วงเวลาดังกล่าว
๔. เพื่อจัดทำกรรณิชื่อเจ้าของชีวประวัติที่มีการเขียนถึงและจัดพิมพ์จำหน่ายในช่วงเวลาดังกล่าว

แนวเหตุผลที่สำคัญหรือสมมุติฐาน

หนังสือชีวประวัติของคนไทยมีจำนวนมากและมีประเภทต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐานครบถ้วนในด้านเนื้อหาและการจัดพิมพ์

ขอบเขตของการวิจัย

๑. หนังสือที่ใช้ในการประเมินคุณค่า เป็นหนังสือชีวประวัติตามนัยที่หมายถึง ประวัติชีวิตของปัจเจกบุคคล * ไม่ว่าจะเป็นการเขียนโดยเจ้าของชีวประวัติเอง หรือโดยบุคคลอื่น

๒. เป็นหนังสือชีวประวัติที่จัดพิมพ์จำหน่ายระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ - ปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ ซึ่งเขียนโดยคนไทย และจัดพิมพ์เป็นภาษาไทย เจ้าของชีวประวัติ เป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทย และการเสนอเนื้อหาที่เป็นประวัติของบุคคลนั้น มีความยาวติดต่อกันมากกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวนหน้าทั้งเล่ม ทั้งนี้ไม่รวมถึงสิ่งพิมพ์ประเภทจุลสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ และหนังสือที่พิมพ์แจกในวาระต่าง ๆ ที่ไม่ไ้ระบุว่าเป็นจำหน่ายด้วย

อนึ่ง หนังสือชีวประวัติ เล่มใดที่มีการจัดพิมพ์ตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ผู้วิจัยจะ ใช้ฉบับพิมพ์ครั้งล่าสุดที่พบในการสำรวจหนังสือ เป็นฉบับที่ใช้ในการประเมินคุณค่า

๓. หนังสือชีวประวัติที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด เป็นหนังสือที่มีอยู่บนชั้นเปิด** ของหอสมุดแห่งชาติ และหอสมุดกลางของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

* นักวิชาการบางกลุ่มและบางท่าน เช่นคณะอนุกรรมการบัญญัติศัพท์วิชา บรรณารักษศาสตร์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรเบิร์ต เอ็น บรอดัส (Robert N. Broadus) เป็นต้น ได้ให้ความหมายของหนังสือชีวประวัติที่มีขอบเขตครอบคลุมถึงการเขียนถึงประวัติชีวิตของปัจเจกบุคคล และการเขียนถึงประวัติชีวิตของปัจเจกชน แต่นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความหมายของหนังสือชีวประวัติโดยจำกัดขอบเขตเฉพาะการเขียนถึงประวัติชีวิตของปัจเจกบุคคลเท่านั้น ในงานวิจัยเรื่องนี้ จึงระบุขอบเขตของหนังสือชีวประวัติตามนัยที่หมายถึงประวัติชีวิตของปัจเจกบุคคลตามที่นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความหมายไว้

** คำอธิบายท้ายหน้า ง.

ที่ดำเนินการโดยรัฐบาลและเป็นประเภทมหาวิทยาลัยเปิดในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสถาบันนั้น ๆ ต้อง เปิดสอนคณะวิชาทางด้านสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ * มากกว่าครึ่งหนึ่งของคณะวิชาที่เปิดสอนในระดับปริญญาบัณฑิตขึ้นไป ซึ่งมีอยู่ ๕ แห่งคือ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลาง สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร และหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ (ทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักงานปลัดทบวง กองวิชาการ ๒๕๒๑ : ๑๐๕ - ๑๔๕, ๒๕๒๒ : ๖๕ หน้า, ๒๕๒๔ : ๕๕ หน้า กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ ๒๕๒๕ : ๑๓๐-๑๔๕) รวมหอสมุดซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือชีวประวัติเพื่อการวิจัยเรื่องนี้ทั้งสิ้น ๒ แห่ง

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. ผู้วิจัยถือว่า เกณฑ์ประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติของคนไทยและตารางที่ไขประเมินคุณค่าตามเกณฑ์ดังกล่าว มีความตรงและประเมินได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

* จากการแบ่งสาขาวิชาของ Unesco สาขาวิชามนุษยศาสตร์ มีเนื้อหาครอบคลุมถึงโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ ปรัชญา จิตวิทยา ศาสนศาสตร์ อักษรศาสตร์และวิชาอื่นที่คล้ายคลึงกัน ส่วนสาขาวิชาสังคมศาสตร์ มีเนื้อหาครอบคลุมถึงวิชาการธนาคาร พาณิชยศาสตร์ การทูต เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วารสารศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ สังคมวิทยา สถิติและวิชาอื่นที่คล้ายคลึงกัน (ทบวงมหาวิทยาลัย, สำนักงานปลัดทบวง กองวิชาการ ๒๕๒๑ : ไม่ปรากฏเลขหน้า)

๒. ผู้วิจัยถือว่าผลการประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติของคนไทยนี้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงทางวิชาการมากที่สุด ผู้วิจัยไม่มีอคติและความลำเอียงอันเนื่องมาจากสาเหตุใด ๆ

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติตามที่มีตัวเล่มอยู่บนชั้นเปิด และช่วงเวลาทำการประเมินคุณค่า คือระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม ปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ ซึ่งเป็นระยะที่หอสมุดทั้ง ๖ แห่งที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย เปิดให้บริการผู้ใช้ตามปกติ ทำให้หนังสือชีวประวัติบางเล่มไม่อยู่บนชั้นหนังสือขณะทำการประเมินคุณค่า

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. มีเกณฑ์ประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติ
๒. บรรณารักษ์ได้ทราบถึงลักษณะของหนังสือชีวประวัติที่ดี เพื่อประโยชน์ในการจัดหาสิ่งพิมพ์ประเภทนี้เข้าห้องสมุด
๓. ให้นักวิชาการและผู้สนใจในการอ่านได้ทราบถึงลักษณะของหนังสือชีวประวัติที่ดี เพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง หรือเลือกซื้อ
๔. เป็นแนวทางให้ผู้เขียนหรือผู้จัดทำหนังสือชีวประวัติได้เขียนและจัดพิมพ์หนังสือชีวประวัติที่มีคุณภาพดี
๕. ทำให้ทราบถึงระดับคุณภาพหนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์จำหน่าย ในระหว่างปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ ถึงปีพุทธศักราช ๒๕๒๓

๖. เป็นประโยชน์แก่บรรณารักษ์บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าในการที่แหล่งข้อมูลชีวประวัติของคนไทยแก่ผู้ใช้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือชีวประวัติจากหนังสือ เอกสาร บทความ ในวารสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. จัดทำเกณฑ์ประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติโดยประยุกต์สร้างจากข้อมูลประเภทสิ่งตีพิมพ์ที่เขียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิชาวไทยและชาวต่างประเทศหลายท่าน และจากการสัมภาษณ์

๓. นำเกณฑ์ประเมินคุณค่าที่สร้างขึ้นนี้ไปประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติที่มีคุณสมบัติตามขอบเขตที่ระบุไว้จากหอสมุดทั้ง ๖ แห่ง หาดิทราร้อยละ คำนวณดัชนีเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อนำมาแจกแจงค่าใต้โค้งปกติ (normal curve) ออกเป็น ๓ ระดับคือ ดี ปานกลาง และไม่ดี และระดับมาก ปานกลาง น้อย ตลอดจนหาค่า z - test เพื่อเปรียบเทียบจำนวนเรื่องในแต่ละระดับคุณภาพ

๔. สรุปผลการวิจัยและให้ข้อ เสนอแนะ

๕. จัดทำบรรณนิทัศน์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่ใช้ในการวิจัย

๖. จัดทำครรชนีชื่อเจ้าของชีวประวัติที่ระบุไว้ในหนังสือชีวประวัติที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินคุณค่า หมายถึงการวัดถึงคุณภาพโดยเฉลี่ยของหนังสือชีวประวัติทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา โดยใช้เกณฑ์ประเมินคุณค่า เป็นเครื่องมือในการวัด

เกณฑ์ประเมินคุณค่า หมายถึงข้อกำหนดลักษณะของหนังสือชีวประวัติที่ดี ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติ โดยแยกประเมินใน ๖ ลักษณะ

คือลักษณะภายนอกของหนังสือ ความน่าเชื่อถือ เนื้อเรื่อง การเสนอเนื้อหา ส่วนประกอบอื่น ๆ และคุณภาพการผลิต

เจ้าของชีวประวัติ หมายถึงบุคคลผู้เป็นเจ้าของประวัติชีวิตที่ผู้เขียนนำมาเสนอต่อผู้อ่าน

ระดับคุณภาพ หมายถึงระดับค่าที่แปลความหมายจากคะแนนรวมที่ได้ โดยเฉลี่ย มี ๓ ระดับคือ ดี ปานกลาง และไม่ดี

หนังสือชีวประวัติ หมายถึงหนังสือที่เสนอประวัติชีวิตของปัจเจกบุคคล

หนังสืออัตประวัติ หมายถึงหนังสือที่เสนอประวัติบุคคลซึ่งเจ้าของชีวประวัติเป็นผู้แต่งเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย